

Bożena Ostroręcka-Frączak

TERENOWE NAZWY WŁASNE Z PRZYROSTKIEM -ANK(A)
NA OBSZARZE POLSKI

Przedmiotem artykułu są nazwy terenowe (lądowe i wodne) z formantem -ank(a) wybrane spośród obfitego materiału toponomastycznego znajdującego się w posiadaniu Katedry Współczesnego Języka Polskiego Uniwersytetu Łódzkiego¹. Są to własne nazwy (nomina propria) pól, łąk, lasów, pastwisk, nieużytków, dróg, wzgórz, dolin, wąwozów, a także części wsi, lasów, pól itd. Włączone zostały również terenowe nazwy wodne (strumyków, małych potoków, rowów wodnych itd.), gdyż ich semantyczno-słotwórcza struktura okazała się podobna do struktury nazw lądowych².

Nazwom terenowym poświęcono, jak się wydaje, o wiele mniej uwagi niż nazwom miejscowym. Dotychczasowe prace zawierają próby klasyfikacji materiału od strony znaczeniowej³ lub od strony

¹ W Katedrze tej jest obecnie opracowywany *Słownik nazw terenowych Polski*. Materiał stanowią nazwy z terenu województw białostockiego, bydgoskiego, kieleckiego, katowickiego, krakowskiego, lubelskiego, łódzkiego, poznańskiego, rzeszowskiego, warszawskiego i lewobrzeżnej części województwa gdańskiego. Są to nazwy zebrane na użytek Komisji Ustalania Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych.

² W pracach toponomastycznych często pomija się nazwy wodne uważając, że mają one odrębną strukturę od nazw terenowych, por. prace S. Hrabca i M. Łesiowa; S. Hrabca, *Nazwy gruntowe województwa łódzkiego. Podział semantyczny*. (Streszczenie), Łódź 1963; M. Łesio, *Terenowe nazwy własne Lubelszczyzny*, Lublin 1972. Inaczej postępują autorzy pomorskich monografii toponomastycznych opracowywanych w Uniwersytecie Gdańskim pod kierunkiem prof. dra H. Górnowicza - E. Breza, J. Treder i inni.

³ Taki sposób opracowania nazw miejscowych, a wtórnie także i nazw terenowych, zapoczątkowany został przez W. Taszyckiego rozprawą pt. *Słowiańskie nazwy miejscowe. Ustalenie podziału*, Kraków 1946 i jest kontynuowany w licznych pracach jego uczniów, np. W. Lubasia, T. Gołbiewskiej, M. Kamińskiej. Porównaj też zastrzeżenie, które w stosunku do koncepcji W. Ta-

gramatyczno-formalnej⁴, albo łączą te dwa elementy analizy⁵, ale problem podziału nazw terenowych jest do dziś problemem otwartym.

Podobne braki odczuwamy w zakresie naszej wiedzy o toponimizacji pewnych przyrostków czy typów nazewniczych, która została dostrzeżona przede wszystkim w nazwach miejscowych; stąd za stoponomizowane uznaje się najczęściej tylko takie przyrostki, jak *-*eska*, *-*itj*-, *-*ova*, *-*ina*.

Niniejszy artykuł stanowi strukturalno-semantyczną analizę toponimów derywowanych przyrostkiem *-ank(a)* oraz jest próbą odpowiedzi na pytanie: czy przyrostek *-ank(a)* można uznać za stoponomizowany? Omówione są więc tylko *nazwy sekundarne*⁶, przy czym zwrócono uwagę na zasięg geograficzny przyrostka.

Złożony przyrostek *-ank(a)* mógł powstać w typie, w którym *-an-* należało pierwotnie do podstawy słowotwórczej, np. *Plebanka* (: *Pleban*), *Podkaliszanka* (: *Kaliszany*), *Trzcianka* (: *Trzciany*). Następnie w wyniku perintegracji i absorpcji *-an-* zostało dołączone do pierwotnego formantu *-ka* tworząc w ten sposób formant rozszerzony *-anka*. W gwarach w wyniku obniżenia artykulacyjnego samogłoski przed półotwartą przyrostek *-anka* może występować w formie *-onka*, *unka*, por. *Turzanka* : *Turzonka*, *Kamianka* // *Kamionka*, *Słomianka* // *Słomionka* itd.

Wśród terenowych nazw własnych z przyrostkiem *-anka*⁷ można wyróżnić toponimy utworzone od rzeczowników, przymiotników, czasowników itd. Podstawą słowotwórczą odrzeczownikowych nazw te-

szczykiego sformułował M. K s r á ś w artykule *Słowiańskie nazwy miejscowe i ich klasyfikacja (Uwagi i propozycje)*, BPTJ XXVIII 1971, s. 63-85.

⁴ Por. K. D e j n a, *Terenowe nazwy śląskie*, "Onomastica" II, 1956, s. 103-126; S. R o s p o n d, *Klasyfikacja strukturalno-gramatyczna słowiańskich nazw geograficznych*, Wrocław 1957.

⁵ Por. M. K u c a ł a, *Nazwy terenowe z kilku wsi w powiecie myślenickim*, "Onomastica" V, 1959, s. 67-100; M. Ł e s i ó w, *Terenowe nazwy własne Lubelszczyzny*, Lublin 1972; H. G ó r n o w i c z, *Toponimia Powiatu Gdańskiego*, Gdańsk 1980. W pracy Łesiowa omówiona jest ponadto literatura przedmiotu.

⁶ Przez nazwę sekundarną przyjmuję za S. Rospondem nazwę derywowaną, która stanowi opozycję w stosunku do nazwy prymarnej, tj. niederywowanej, a więc o formancie toponimicznym zerowym, np. *Włosianka* n. prym, od ap. *włosianka* 'trawa leśna' lub *Kamianka* n. prym od ap. *kamianka* 'pole pokryte kamieniami'.

⁷ Cytowane są też derywaty z rozszerzonym sufiksem *-anka*, takie jak *-nianka*, *-owianka*. Nazw tych jest zaledwie kilka.

renowych mogą być nazwy pospolite (A) i własne: miejscowe (B) i osobowo (C).

Przechodzę do omówienia poszczególnych typów nazw.

1. DERYWATY ODRZECZOWNIKOWE

1. Terenowe nazwy własne utworzone od wyrazów pospolitych

Apelatywy rzeczownikowe stanowiące podstawę słowotwórczą terenowych nazw własnych są bardzo zróżnicowane pod względem znaczeniowym. Mogą one określać fizjografię terenu, wskazywać na faunę lub florę okolicy, być źródłem informacji o historii terenu, życiu i działalności człowieka, stosunkach społecznych itd.

1. Nazwy związane z naturalnym ukształtowaniem terenu lub właściwościami gruntów

*Bagnianka*⁸ pole, Grabie, ts., krak.; *Deszczanka* 'pole', Zarównie, Padew Narodowa, rzesz.; Padew Narodowa, ts., rzesz.; *Glinianka*, *Glinianki*⁹ 1) pole, Rohozy, Trześcińska, biał.; Dobrze, ts., bydż.; Borów, Kosin, lub. (woj. lub. - 4, warsz. - 6, krak. - 6, kat. - 7, rzesz. - 7, poznań. - 19, łódź. - 34, kiel. - 41)¹⁰, 2) osada, pole, Podlesie, ts., kiel.; Szczekociny, kiel.; 3) domy, pole, Wydrzyn, Skrzynno, kiel.; 4) pole, las, zagajnik, Łominy, Niewiadów, łódź.; Bieliny, ts., kiel.;

⁸ Lokalizacja obiektu podana jest według podziału administracyjnego sprzed 1975 r. i obejmuje kolejno następujące elementy: 1) nazwę wsi, miasta lub osady, 2) gromadę (skrót ts. oznacza, że nazwa gromady jest identyczna z nazwą wsi), 3) województwo.

⁹ Terenowe nazwy własne z przyrostkiem *-anka* mogą występować w formie liczby pojedynczej (*Bagnianka*, *Deszczanka*), w liczbie pojedynczej i mnogiej (*Glinianka*, *Glinianki*, *Torfianka*, *Torfianki*) lub mają tylko liczbę mnogą (*Osinianki*, *Sarnianki*). W artykule wymienia się wszystkie nazwy nie unikające w to, czy w poszczególnych wypadkach mamy do czynienia z derywacją słowotwórczą czy fleksyjną. Takie stanowisko jest związane z tym, że próbuje się ustalić zasięg geograficzny sufiksu *-ank(a)*.

¹⁰ W wypadku, gdy nazwa terenowa powtarza się więcej niż pięć razy podaje się tylko lokalizacje przykładowe odnotowując równocześnie ile razy dana nazwa wystąpiła w poszczególnych województwach. Nazwa *Glinianka* użyta dla oznaczenia pola, łąki, pastwiska, wzgórza, lasu, drogi jest, według

Melchów, Drochlin, kiel.; 5) pole, pastwisko, Konstantki, Parzęczew, łódz.; 6) pole, stawy, Koźle, ts., łódz.; 7) pole, łąka, nieużytki, Czarnca, ts., kiel.; 8) kolonia, pole, Białorogi, Żubryn, biał.; 9) las, Ancuty, Trześcianka, biał.; Herby, ts., kat.; Chlewiska, Łukawica, rzesz., (woj. łódz. - 2, pozn. - 2, lub. - 3, kiel. - 3); 10) część lasu, Ogarka, Mogilenice, kiel.; Puczniew, Szydłów, łódz.; Dębniaki, Kowal, bydż. (woj. lub. - 2); 11) łąka, Popielno, Budzyn, pozn. (woj. łódz. - 3, kiel. - 3); 12) łąki, las, Niwiska, Sakwice, łódz.; 13) łąka, stawy, Regny, Niewiadów, łódz.; 14) nieużytki, Kępa, Waganowice, krak.; Gnaszyn Dolny, ts., kat., (woj. kiel. - 6, łódz. - 6); 15) nieużytki, pole, Rybianka, Pawłów, kiel., (woj. kiel. - 3); 16) ugory, Turów, ts., łódz.; Żytniów, ts., łódz.; 17) wzgórze, góra, Chrustowo, Mikuszewo, pozn.; Górówatki, Rumowo Krajeńskie, bydż., (woj. kiel. - 2); 18) doły, Święcice, Ilkowice, krak., (woj. lub. - 1, łódz. - 2, kiel. - 2, pozn. - 3); 19) doły, nieużytki, Lipsko, ts., kiel.; 20) pole, doły, Zbijów Duży, Stary Mirów, kiel.; Brzustów, ts., kiel.; 21) rów, Chylin, Władysławów, pozn.; Poznań, pozn.; 22) droga, Borowo, Szamocin, pozn.; Wilcze, Świętno, pozn.; 23) kolonie, wzgórze, pole, bagno, Jeleniowo, ts., biał.; 24) część wsi, Jeżów, ts. łódz.; 25) miejsce po kopaniu gliny; glinianka, Kobylin, Węgrzyno, warsz.; Golub Dobrzyń, ts., bydż., por. nazwę urzędową *Glinica*, (woj. kiel. - 3, kat. - 3); *Kalińska* pole, Brodowe Łąki, ts., warsz. *Korycińska* część wsi, pola, Mokoszyń, Belmo, kiel.; *Łużanka* 1) pastwisko, Lisie Jamy, ts., rzesz.; 2) pola; Kolonia Wieruszkowska, Czastary, łódz.; *Miedzionka* góra, Miedzianka, Zajęczków, kiel.; (*Miedzianka*)¹¹ zob. *Pod Miedziąnką* łąka, Ludwinów, Stara Wieś, warsz.; *Ołowińska* góra, kopalnia, Miedzianka, Zajęczków, kiel.; *Pieszczanka*, *Pieszczanki*, *Piszczanka* 1) pole, Leniewo, Czy-

maie, nazwa sekundarna (por. *Glinki*, *Gliniki*) nawiązująca do rodzaju gruntu, a więc identyczna pod względem toponomastycznym jak: *Miedzianka*, *Torfianka*, *Pieszczanka*, *Rędzianka*. Jedynie w znaczeniu "miejsce po kopaniu gliny" może być ona uznana za nazwę prymarną, chociaż trzeba zaznaczyć, że w tym znaczeniu pojawia się obocznie także *Glinica*. Z drugiej jednak strony, występowanie nazwy *Glinianka*, *Glinianki* dla oznaczenia pól na terenie prawie całej Polski może wskazywać na jej apelatywny charakter.

¹¹ Podanie nazwy w nawiasie oznacza, że mamy do czynienia z nazwą złożoną, w której skład wchodzi wyraz z przyrostkiem -ank(a). Nazwy złożone podaje się wyjątkowo tylko wtedy, gdy brak jest innych zapisów.

że, biał.; Michnówka, Lewkovo - Stare, biał.; Ogrodniki, Krysi-
ce, biał.; 2) pastwisko, Wólka Orłowska, ts., lub.; 3) góra,
(brak nazwy wsi), Biskupice, lub.; 4) droga, Struszew, Rusków,
warsz.; 5) las, (brak nazwy wsi), Orłów Murowany, lub.; 6) ko-
lonia, las, Bojany, Turośń Dolna, biał.; 7) domy, pola, Kacze-
wo, Kamieniec, pozn.; 8) pastwisko, pole, Miłkowice - Stawki, Bro-
hiczyn, biał.; por. piasek (pisok, pysok); *Wapnianka* las, Wywła,
Słupia, kiel.; *Skalanka* góra, Zwardoń, ts., krak., por. skała;
Solanka, Solanki 1) łąka, Nowa Wola, Michałowo, biał.; Karczyn,
Dulski, bydż.; 2) pole, Zdrochec, Marcinkowice, krak., Stońsk
Ciechociński, Nowy Ciechocinek, bydż.; *Torfianka, Torfianki* łąka,
Zaborowie, Wysoka, kiel.; (brak nazwy wsi), Siemień, lub.; *Wap-
nianka* uroczysko, Ponikła, Koziniec, biał.; *Wapnianka* (*Wapianka*)
zob. *Na Wapianach* 1) 'pole', Potok, Turoszówka, rzesz.; 2) 'las',
Czaniec, ts., krak.

2. Nazwy związane z roślinami, ich częściami, gatunkami oraz skupiskami

Akacjanka droga, Staw, Brudzewo, pozn.; *Błuszczanka* las, Las-
kowiec, ts., biał.; *Berefojanka* pole, las, Milejczyce, ts., biał.;
Brzezianka, Brzezianki, 1) laszek, Kamieńskie Jaśki, Poświętne, biał.;
Kamieńskie Wiktory, Poświętne, biał.; 2) pole, Wola Komborska,
Kombornia, rzesz.; Dalechowy, Jesionna, kiel.; 3) łąka, Minio-
we, Bysławek, bydż.; 4) rzeka - dopływ Czarnej Wody¹², Suchobrze-
źnica, Osiek, gd.; *Bucjanka* rola, Lachowice, Sucha, krak.; *Cho-
janka, Chojanki* 1) wzgórze, Ostrowitko, Ostrowite, bydż.; 2) ko-
lonia, krzaki, Dzierżki, Poświętne, biał.; 3) laszek, Jośki, Ho-
dyszewo, biał.; *Chróścianka* 1) pole, Holonki, ts., biał.; 2) ko-
lonia, las, Dułobowo Wyręby, Czarna Średnia, biał.; *Chruszczanka*
droga, Łaznowska Wola, łódz.; *Czeromazanka* łąka, Podnowinka, No-
winka, biał.; *Cisowianka*¹³ rów, Gdynia, gd.; *Cwiklanka* pole, łąka,
Skopanie, Baranów Sandomierski, rzesz.; *Chłuszczanka* łąka, Wasil-
ków, ts., biał., por. chwoszcz // chwuszczyk skrzyp; *Lebianka, Le-*

¹² Być może jest to derywat utworzony od nazwy miejscowej (a więc dier-
żawczy) *Brzeźno* występującej w tej gromadzie, por. *Spis miejscowości Polskiej
Rzeczypospolitej Ludowej*, Warszawa 1967.

¹³ Może od nazwy osobowej *Cis, Cisów*, chociaż w okolicy Gdyni jest włas-
nie skupisko tych drzew.

bianki 1) łąki, Ciślice Michałowice, kiel.; 2) las, Malec, Koslorki, biał.; 3) pole, Szymanowice, Giżyłki, pozn.; 4) doły, Brzeźno, Czarnków, pozn.; *Gwoździanka* łąki, polany, zarośla, Szczawnice, ts., Kraków, por. gwozd // gozd, stp. 'las'; *Gozd-nianka* pole, Jędrzejów, kiel.; *Grabianka* łąka, Biała, Rosko, pozn.; *Łonka* łąki, zarośla, Przejma Wysoka, Szypliszki, biał.; por. *Łwa*; *Jedlanka*, *Jedlonka*, *Jelonka* 1) łąka leśna, Jasień, Chańcza, kiel.; 2) pole, Wola Baranowska, ts.; rzesz.; Sokoły, ts., biał.; Paździorówiec, Cieków Kolonia, pozn.; 3) grupa domów, pole, las, Rakówka, Niedźwiedź, kiel.; *Kantanka* pole, Kryszkowice, Tomisławice, bydż., por. kania - nazwa grzyba lub ptaka drapieżnego; *Kpianka*, *Kppianki* 1) łąka, Bargłów Dworny, Bargłów Kościelny, biał.; Skazdub Stary, Bukalarzewo, biał.; Śmieciuchówka, Pawłówka Nowa, biał.; 2) bagno, Pijawne Małe, Olszanka, biał.; Dzierwany, Smolniki, biał.; Supienie, Filipów, biał.; (woj. biał. - 6); 3) bagno, zarośla, Błaskowizna, Pawłówka Nowa, biał., 4) bagno, pastwisko, Konopki, Bakalarzewo, biał.; *Kleńnianka*, *Kleń-rionka* 1) pole, Czarna, ts.; kiel.; Kuźnica Grodziska, ts., kiel.; Jamki, Konopiska, kat.; Rudniki, Kuźnica Grodziska, kiel.; 2) łąka, Jedlno Drugie, Jedlno Poduchowne, łódz.; 3) las, Zalesice, ts., kat.; 4) pole i łąka, Wiercice, Zalesice, kat., por. nazwę rośliny kleśnica, kleśnec; *Kornianka* 1) pole, Dubicze Cerkiewne, biał.; 2) pastwisko, łąka, strumień, Stary Konin, ts., biał., por. korniak 'pieniek, pniak'; *Korzanek* łąka, Dzierzgi, Nowogród, biał.; por. korzeń; *Kracianka*, *Kracionka*, *Kracionki* 1) las, Kwaczała, ts.; krak.; Świątniki Górne, ts., krak.; Bołęcín, Piła Kościelecka, krak.; 2) pole, las, źródło, Rodaki, ts., krak., por. krzcie; *Lasanka*, *Lesanka*, *Lesanki*¹⁴ 1) pole, Woroszyły, Wasilków, biał.; Ogóły, Czarna Wieś Kościelna, biał.; Zawyki, Rynki, biał.; (woj. biał. - 5); 2) zagałnik, Rudnica, Rafałówka, biał.; 3) las, Poniklica, Zofiówka, biał.; Saki, Trześcianka, biał.; Gruszki, Narewka, biał. (woj. biał. - 9 razy); 4) las, łąka, Gródek, ts., biał.; 5) łąki, struga, Milewo, Trzcianne, biał.; 6) kolonia, las, Bagno, Kalinówka Kościelna, biał.; Długoska, ts., biał.; 7) kolonia, łąka, Juszkowy Gród, ts., biał.; Kazimierzewo, Michałowo, biał.; Nowa Wola, Michałowo, biał.; 8)

¹⁴ Por. też liczne nazwy złożone z woj. białostockiego, w których jedna z członków jest właśnie "Lasanka", np. *Lasanka* Danielewo, *Lasanka* Mikulka, *Lesanka* Mołgi i inne.

kolonia, pole, Kropiwnica, Kalinówka Kościelna, biał.; Kobylanka, Michałowo, biał.; 9) kolonia, pastwisko, Boguszki, Trzcianne, biał.; 10) pole, łąka, Budwiec, Giby, biał.; 11) zarośla, brzeg rzeki, Budwiec, Giby, biał.; 12) część wsi, pola, Iwanówka, Giby, biał. (woj. biał. - 5 razy); *Leszczanka, Leszczanki* 1) łąka, (brak nazwy wsi), Białka, lub.; 2) pastwisko¹⁵, Klejniki, ts., biał.; 3) pole, Wawół, Kanibród, bydł.; *Lipezanka*¹⁶, 'wzniesienie', Lipnica Górna, Lipnica Murowana, krak.; *Lubianka* 1) łąka, bagno, Ponizie, Białobrzegi, biał.; 2) las, Wrotki, Jaminy, biał.; 3) góra, las, Brzuska, Sufczyzna, rzesz.; 4) pole, Bachów, Babice, rzesz.; 5) zarośla, Brzuska, Sufczyzna, rzesz., por. łub 'kora drzewa, szczególnie lipy; pas kory'; *Maślanka* 1) doły, Byszyn, Kanibród, bydł.; 2) część wsi, pole, Maćkowa Ruda, ts., biał.; 3) łąki, Grzywna, ts., bydł.; *Mącznianka* rola, Lachowice, ts., krak., por. mączniak 'grzybek pasożytniczy...'; *Modrzewianka* las, Podgrodzie, Przepaść, kiel.; *Olszanka, Olszanki* 1) pola, Wysokin, Odrzywół, kiel.; Bużyska, Korczew, warsz.; Czajki, Truskolasy - Lachy, biał., (woj. biał. - 3 razy); 2) kolonia, pole, Stare Jeżewo, ts., biał.; Moszczona Pańska, Nurzec Stacja, biał.; Olszanka, Rudka - Tartak, biał.; 3) kolonia, pastwisko, Lewkowo Nowe, Lewkowo Stare, biał.; Kamionka, Jasionówka, biał.; 4) pastwisko, Pietraszki, Domanowo, biał.; 5) las, gaj, zarośla, Chołowice, Olszany, rzesz.; Brzozowo - Antonie, Brzozowo Stare, biał.; Osówka, Topczewo, biał. (woj. biał. - 5 razy); 6) lasek, pastwisko, Perki - Lachy, Dworaki - Staśki, biał.; 7) łąka, Świackie, ts., biał.; Nowa Wola, Michałowo, biał.; Huta, Sztabin, biał.; 8) bagno, łąka, Poćkuny, Świeckie, biał.; Giby, ts., biał.; 9) bagno, Grudzięszczyzna, Świeckie, biał.; 10) część wsi, pola, Posejanka, Giby, biał.; 11) dół, (brak nazwy wsi), Wirkowice, lub.; 12) przysiółek, pole, Krzeczkowa, Olszany, rzesz.; *Osinianki*, pole, Nieborzyn, Budziszew Kościelny, pozn.; *Owsianka, Owieszanka* 1) pola, łąki, (brak nazwy wsi), Turów, lub.; Maksymilianów, Kąty, warsz.; 2) przysiółek, pole, Nowe Dwory, Brzeźnica, krak.; Kosowy Siedlanka, rzesz.; *Pleśnianka (Pleśnianki)* zob. *Pod Pleśniankami* 1) łąka, Nakło, ts., kiel.; 2) las, Nakło,

¹⁵ Być może jest to nazwa dzierżawcza utworzona od nazwy wsi - Leszczynów, leżącej w tej samej gromadzie.

¹⁶ Por. też nazwę wsi - Lipnica Górna.

ts., kiel.; *Pokrzywianka* 'pola', Częstków, ts., kiel.; *Ropozianka* 'bagna', Suchodół Pierki, Suchodół Włodciański, warsz.; por. rogoża, rogożyna; *Różanka*, *Różanki* 1) pole, Drugnia, ts., kiel.; Jasionów, ts., rzesz.; 2) las, Stara Wieś, Wojnów, warsz.; 3) rzeka i pole¹⁷, Ruda Różaniecka, ts., rzesz.; *Sakwianka* las, Krzykosy, Chełmno, pozn., por. sakwa 'bardzo krótki, stary, zgrubiały pęd...'; *Stomianka* 1) łąka, Zajezerce, Rafałowska, biał.; Dobrzyńiówka, Rafałowska, biał.; 2) pole, bagno, Benniki, ts., biał.; 3) pole, Żelichów, Wola Żelichowska, krak.; 4) pola, łąki, Grochowiska, Bogucice, kiel.; 5) pole, pastwisko, Baciuty, Zawady, biał.; 6) uroczysko leśne, Zajma, Królowy Most, biał.; 7) część wsi, pola, Prusy, Jakubowice, kiel.; Wyspa, Sobótka, kiel.; *Sojanka* zob. *Za Sojanką*, *Pod Sojanką* 1) wzniesienie, pole, Kryspinów, ts., krak.; 2) pole, las, Kryspinów, ts., krak.; *Szy-szczananka* las, polany, Szczawnica, ts., krak., por. szyszka; *Tróscianka* 1) pole, łąki, Krzetonie, Brzozowo Stare, biał.; por. cos. trost', trostinka; *Trzeźnianka* łąka, Kroszówka, Pruska, biał.; *Trzeźnianka*, *Trzeźnianki*, *Trzeźionka*, *Trzeźionki* 1) pole, Jesionka, ts., rzesz.; Stawin, Obłobok, pozn. (woj. pozn. - 3, krak. - 2, kiel. - 9, warsz. - 10); 2) las, Czarncza, ts. kiel.; Dzielną, Karwice, kiel.; Pokrytki, Niedzbórz, warsz.; 3) łąki, Płonko, Szafarnia, byd.; Nowosielec, Zakrze, warsz. (woj. warsz. - 2, łódz. - 2, kat. - 2, biał. - 2, kiel. - 3); 4) pola, łąki, Szklana Huta, Złoczewo, łódz. (kiel. - 2, warsz. - 2); 5) bagno, Grabowo, Janówka, biał.; Obręb Wielki, Pokrzywnica, warsz.; 6) rów, Kowalewko, Białe Stare, warsz.; Srebrna, Białe Stare, warsz.; 7) kolonia, siedem gospodarstw, Kamierowskie Piece, Skarszewy, gd.; 8) przysiółek, Dąbrowa Górnicza, Tarczek, kiel.; 9) doły (brak nazwy wsi), Orchowiec, lub.; 10) dom, pola, Wielkie Drogi, ts., krak.; 11) kolonia, pole, wzgórze, Korytnica, Katuszów, kiel.; 12) pole, łąka, las, Krzykosy, ts., pozn., por. trzcina, trzcina; *Wierzbianka*, *Wierzbianki* por. też *Duża Wierzbianka* 1) rów, Skoszewo, Leśno, byd.; 2) wzniesienie, Zagórznicza, Łuków, lub.; 3) łąka, Trzemiętowo, Sicienko, byd.; *Żarnowianka* łąka, Gutłowo, ts., pozn.

17

Por. z nazwą urzędową - Różaniec.

3. Nazwy związane ze światem zwierzęcym

Czaplonka pole, kurhan, Filipy Czerwonka - Kolonia, warsz.; *Gapianka, Gapiönka* 1) pole, Jaksice, ts., bydż.; Wybranowo, Rojewo, bydż.; 2) zabudowania, Lebno, Szemud, gd.; *Kobylanka, Kobylan-ki* 1) pole, Chrałoży, Kozińce, biał.; Hołdowiec, Gabuńtów kiel.; Olszewka, Gostkowo, warsz.; Prądnik Korzkiewski, Biały Kościół, krak.; Brzyszczyki, ts., rzesz.; 2) łąka, Więchucice, Monice, łódz.; Wierchomla Wielka, Łomnica Zdrój, krak.; Jezioraki Kosztowskie, Wysoka, bydż.; (brak nazwy wsi), Tuchowicz, lub.; 3) pole, łąka, Chrostowo, Dąbrowa Biskupia, bydż.; 4) wzgórze, łąka, Jabłońskie, Janówka, biał.; 5) las, góra, Kędzierzynka, Stądniki, krak.; 6) las, Lubliniec Nowy, ts., rzesz.; 7) las, łąka, Saki, Trześcińska, biał.; 8) osada, pole, Goleniowy, ts., kiel.; 9) kolonia, pole, Oziabry, Michałowo, biał.; Suwałki, biał.; 10) część wsi, pole, rzeczka, Niwki Daleszyckie, Dale-szyce, kiel.; *Kokosańska* 1) łąki, Wałyczce, Zieleń, bydż.; 2) las, Wałycz, Wąbrzeźno-Wieś, bydż.; *Kosińska, Kosińska* 1) pole, Trąbczyn, ts., pozn.; 2) bagno, Oleszno, Zaduszniki, bydż.; 3) pole, łąka, Grądy, Nowogród, biał.; Ruchna, ts., warsz.; *Muszan-ka* 1) las, Dobcza, Adamówka, rzesz.; Pawłowa, Adamówka, rzesz.; 2) pastwisko, Krasne, Adamówka, rzesz.; *Orłanka* łąka, Dąbrowka, Moszczona, bydż.; *Rybiana* jeden dom, łąka, Łomno, Grabków, kiel.; *Rysiana* hala, Sopotnia Wielka, ts., krak.; Złatna, ts., krak.; *Sarnianki* pole, Ochodza, Borek Szlachecki, krak.; Wólka Domaniewska, Domanów, kiel.; *Sikorska*¹⁸ cztery domy, kotlina, pastwiska, krzaki, pola, Bierówka, Szebnie, rzesz.; *Turkańska, Turzonka* 1) staw i łąki; Katarzyna, Przewóz, bydż.; 2) osiedle, Trzebuń, Dziemiany, gd.; *Żabianka, Żabianki* 1) pole, Szumanie, Jeżewo, warsz.; Koszyce Małe, Rzychowa, krak.; 2) łąka, Prażuchy Nowe, Caków Kolonia, pozn.

4. Nazwy określające względne położenie terenu, jego kształt lub miarę

Gołotnianka pole, Zimin, Kleszczewo, pozn.; Rakowo, Czerniejewo, pozn.; Marzenin, Września - Północ, pozn.; *Graniczanka* las,

¹⁸ Być może jest to nazwa dzierżawcza od nazwiska Sikora.

Pruszewiec Biskupice, pozn.; *Poddębiana* łąka, Wolica, Wilkowa, kiel.; *Podlesanka* pole, zarośla, Saki, Trześcińska, biał.; *Podolanka*, *Podulanka* pole, Wybranowo, Janowiec, bydż.; Wielebnow, Łopuszna, kiel.; *Podolazanka* 1) kolonia, pole, Kulesze, Downary, biał.; 2) kolonia, krzaki, Kramkówka Duża, Downary, biał.; *Polowanki* góra, pole, Trzcianiec, Wojtkowa, rzesz.; *Rubieszanka* 1) bagno, pole, rzeczka, Kielczany, Klejny, biał.; Klejny, ts., biał.; 2) bagno, Łumbie, Klejny, biał.; 3) część wsi, pola, Klejny, ts., biał.; *Stajanka*, *Stajonka* pole, Łyszkowice, Komusza, krak.; *Pod-sarnie*, *Podwiele*, krak.; *Miechów*, krak.; por. staje || staja; *Zabłoczan*ka pole, Marszowice, Gószcza, krak., *Zabłoczan*ka łąka, rzeka, Iwanki, Trześcińska, biał., por. za błotem (bołotem); *Zadrożanka* pole, Sułaszowa, ts., krak., por. za drogą; *Zagacion*ka pole, zabudowania, Dynale, Parciaki, warsz.; *Zagumian*ka 1) pole, Idzki Miynowskie, Sokoły, biał.; Truskolasy - Olszyna, Truskolasy - Lachy, biał.; 2) kolonia, pole, Łupianka Nowa, Jeńki, biał.; *Zagórzanka* strumyk, Reszki, Wejherowo, gd.; Bieszkowice, Wejherowo, gd.; Rumia, gd.; *Zatrzań*ka pola, Bystrzanów, Tarczyn, warsz., por. za trzcią (trzcina); *Zawalanka* lasek, Łazy, Brzeźnica, krak.

5. Nazwy związane z obiektami naturalnymi w terenie oraz wytworem pracy ludzkiej

*Dziegocian*ka, *Dziuchocian*ka, *Dziegocian*ki 1) las, Malesze, Łubin Kościelny, biał.; 2) łąki, Kurianki II, Jegłówek, biał.; 3) kolonia, pastwisko, Krypno Wielkie, Krypno, biał.; *Grobelanka* pole, Rycerzewo, Kościelec Kuj., bydż.; *Grodzian*ka pola, Radlin, ts., kiel.; *Grzędzian*ka krzaki, łąki, Strękowo, Nur, warsz.; *Horodnian*ka 1) kolonia, gaj, Jałówka, Wasilków, biał.; 2) leśniczówka, gaj, Czarna Wieś Kościelna, ts., biał.; 3) rów melioracyjny; imonty, Dojlidy Góra, biał., por. gorod // horod; *Kasztelan*ka las państwowy, Zrębice, ts., kat., por. - kasztel; *Kołybian*ka olszynka, Izbiszczce, Konowały, biał., por. kołybka, kolebka; *Kościelanka* 1) droga prowadząca do kościoła, Gościeszyn, ts., bydż.; Kaczkowo, Żnin, bydż. (woj. bydż. - 3, pozn. - 4); 2) ścieżka, Mięcierzyn, Gościeszyn, bydż.; 3) droga polna do kościoła, Strzyżewo Kościelne, Goślinowo, pozn.; 4) pole, Osowiec, Orchowo, bydż.;

Glinka - Szlachecka, Kostrzyn, pozn.; Krokwianka las, Duchny Stare, Śniadowo, biał.; Krzyżanka, Krzyżanki 1) pole, Kopytkowo, Jami-ny, biał.; 2) część lasu, Jabłonna, ts.; lub.; Pławanka pole, Wój-cza, Biechów, kiel.; Smolanka, Smolanki, Smolonka, Smolonki 1) łąka, Ty-niewiczze Duże, Kleniki, biał.; Gościeszyn, ts., bydż.; Wilkowy-ja, Łanięta, łódz.; 2) łąka, pole, Piekiełko, Mniszki Zawadzkie, warsz.; Skaryszewo, Narew, biał.; Imielno, Mikształ, łódz.; 3) pole, Sucha Wieś, Zakrzówek, łódz.; Żencin, Przerąb, łódz.; Tu-czepy, Kamionna, pozn.; 4) pole, pastwisko, Łyski, Fasty, biał.; 5) pole, krzaki, Miedwiczki, Milejczyce, biał.; 6) pole, las, Skupie, Kiczki, warsz.; 7) kolonia, pole, Bogdanówka, Grabówka, biał.; 8) zabudowania, pole, Węgra, ts., warsz.; 9) dolina, Krzywe, Hołody, biał.; 10) kolonia, zarośla, Zawady, ts., biał.; 11) wzgórze, Rudki Stare, Rudki Nowe, biał.; Zagonianka las, Chmielnik Rzeszowski, ts., rzesz., por. zagon.

6. Nazwy odnoszące się do osób

(klasa społeczna, zawód, płeć, narodowość itd.)

Babianka, Babionka, Babianki 1) pole, łąka, Lipicze, Klonowa, łódz.; Szymanowice Dolne, Nawodnica, kiel.; 2) pole, Dynów, ts., rzesz.; 3) zbocze, Egliszewo, Ciechocin, bydż.; 4) zarośla, (brak nazwy wsi), Kraszew, lub.; 5) część lasu, Stołężyn, Wap-no, pozn.; Dziecłońka staw, Żebry - Wiatraki, Szyszki, warsz.; Kowalanka pole, Cykowo, Kamieniec, pozn.; Koźłanka pole, Osiek Wielki, ts., pozn.; Młynarzanka pole, Ranizów, ts., rzesz.; Or-ganiśzianka łąka, Kurów, Morzysław, pozn.; Owczaranka łąka, Ci-chowo, Bieżyn, pozn.; Sołtysianka pole, Kamień, Cienin Kościel-ny, pozn.; Szlachcianka, Szlachcianki 1) góra, Łowczów, ts., krak.; 2) pole, Morgi, Pawłówka Nowa, biał.; 3) wzgórze, pole, Turówka Stara, Bród Nowy, biał.

7. Nazwy związane z historią terenu

i wierzeniami ludowymi

Komaszanka, Komasańka 1) pola, PGR Huta, Nowa Wieś, biał.; 2) wzgórze, las, Krzywe, Sobolewo, biał.; chyba od komasacja,

*Komaszowa*¹⁹, *Niewolanka* pole, Rogowa, Mniszek., kiel.; Wawrzyszów, Mniszek, kiel.; *Wieszczanka* górka, Jakuszowice. Gabułów. kiel.

8. Nazwy użyte metaforycznie lub humorystycznie

Kapelanka, *Kapelanki*²⁰, 1) przysiółek, pole, Wola Radziszowska, ts., krak.; 2) pole, Mikołajewo, Kleczew, pozn.; Łękawa, Łękawice, krak.; *Kiełbasianka* las, Dzwola, Janów Lub., lub.; *Kiłanka* pola, Łysobyki, Miąse, warsz.; *Łatanka* pola, Łąki, Gluzy Szlacheckie, Hołudza, kiel.; *Nordzianka* łąki, Jaziewo, Jaminy, biał.; *Pieszczelanka* osiedle, las, łąki, zbocze, Tylicz, ts., krak.; *Rogalanka*²¹ przysiółek, pola, Rzeżusnia, Gołcza, krak.; *Wałnianka* łąka, pole, Damienice, Cikowice, krak.

Wymienione nazwy wskazują najczęściej na kształt lub inną cechę nazwy terenowej. Liczne są też nazwy terenowe bez przyrostka -anka, np. *Kapela*, *Kiełbasa*, *Kij*, *Kija*, *Rogal*, *Rogale* itd.

B. Terenowe nazwy własne utworzone od nazw miejscowych

Terenowe nazwy własne z przyrostkiem -anka mogą być niekiedy tworzone od nazw geograficznych, najczęściej nazw miejscowości. Przyrostek -anka wskazuje w tym wypadku na przynależność nazwy terenowej do jakiejś miejscowości, jej położenie na terenie tej miejscowości lub położenie względem niej. W ten sposób są tworzone najczęściej nazwy pól i łąk, które wskazują na przynależność do danej wsi lub nazwy dróg i rzek, które wskazują na miejscowości, przez które drogi te przechodzą (a rzeczki przepływają) lub w kierunku których drogi te prowadzą.

Aleksandrowianka droga, Jeziorne, Koneck, bydż.; por. *Aleksandrów Kuj.*; *Babinianka* droga, Romanowo, Środa, pozn., por. *Babin*; *Banianka* łąka, Pęciaki, Biała, łódz., por. *Bania*; *Bybo-*

¹⁹ W województwie białostockim są liczne nazwy z tym rdzeniem, por. *Komaszy*, *Komaszówka*, *Komaszacja*.

²⁰ Być może jest to nazwa dzierżawcza tego typu co *Organiecianka*, *Sołtysianka* itd.

²¹ Podstawą derywatu mogło też być nazwisko - *Rogal*, *Rogala*.

*Lanka*²² kanał, pole, Ostrowo, Gniewkowo, bydż., por. Bąbolin;
Biadanka rów, Bładki, ts., pozn.; *Bieliszczanka* droga, Dzierżą-
 no, Gębice, bydż., por. Bielsko; *Biskupianka* 1) osada, młyn i
 las, Biskupin, Radomice, bydż.; 2) łąka, Ławiczek, Huta, bydż.;
Bobianka las, Bobino Wielkie, Płoniawy, warsz.; *Bogorłanka* pole,
 Moszyny, Bogoria, kiel.; (*Brzeźnianka*) zob. *Stara Brzeźnianka* sta-
 re koryto rzeki, Brzeźna, ts., krak.; *Burzanika* pole, Burzyn,
 Dąbrówka, Tuchowska, krak.; *Chojniczanka* droga, Piaseczno, Sępól-
 no, bydż., por. Chojnice; *Ciernianka* łąki, Cierno-Żabieniec ts.,
 kiel.; *Deksznianka* przysiółek, pola, Deksznie, Kaletnik, biał.;
Dębiczanka droga, Romanowo, Środa, pozn., por. wieś Dębicz; *Gnieź-
 nianka* droga, Gościeszyn, ts., bydż.; Gościeszynek, Gościeszyn,
 bydż.; *Godziszczanka* rzeczek, (brak nazwy wsi); Godziszka, kat.;
Gołusianka droga, Kędzierzyn, Szczytniki Duchowne, pozn., por.
 Gołuzy; *Gostynianka* droga, Drzeczewo Pierwsze, Piaski, pozn.;
 Smogorzewo, Piaski, pozn., por. Gostyń; *Gulasanka* rów, Stajko-
 wo, Lubasz, pozn., por. wieś Gulcz; *Jakiechanka* łąki, Gorzany,
 Kościelec Kuj., bydż.; *Jankowianka* droga, Buków, Janków, łódz.;
 Łaznów, ts., łódz.; *Jarotczanka* droga, Gęczew, Żerków, pozn.,
 por. wieś Jarotki; *Jasieniczanka* rzeka, (brak nazwy wsi), Ligo-
 ta, kat., por. wieś Jasienica; *Jaworzanka* rzeka, (brak nazwy wsi),
 Jaworze, kat., por. wieś Jaworze; *Kamieniczanka* rzeka, (brak na-
 zwy wsi), Kamienica, kat., por. wieś Kamienica; *Kędzierzanka* dro-
 ga, Kędzierzyn, Szczytniki Duchowne, pozn.; Nowa Wieś Niechanow-
 ska, Niechanowo, pozn.; *Kielanka* struga, dopływ Jeziora Tuchom-
 skiego, Kielno, ts., gd.; Warzno, Kielno, gd.; *Kopciowianka* rze-
 czka, Borowe, ts., kat., por. wieś Kopieć; *Kośnianka* łąka, Żu-
 ki, Kleszczek, biał., por. kolonia Kośna; *Kruszowiczanka* droga,
 Radziejów, bydż.; *Kujawianka* droga, Szczepankowo, Szczepanowo,
 bydż., por. liczne nazwy - Kujawy, Kujawki; (*Lebiedzianka*) zob.
*Koło Lebiedzianki*²³ łąka, Ściokła, Krasnybór, biał., por. wieś
 Lebiedzin; *Łaznowianka* droga, Rokiciny, ts., łódz.; Remiszewi-
 ce, Będków, łódz., por. wieś Łaznów, Łaznówek; *Malżanka* pole,
 Włostów, ts., kiel., por. wieś Malżyn; *Marzenianka* droga, Nowy
 Folwark, Września Północ, pozn., por. wieś Marzenin; *Mesznianka*
 potok, (brak nazwy wsi), Bystra, kat.; (brak nazwy wsi), Wil-

²² Mielibyśmy tutaj derywację z odrzuceniem sufiksu -in, co w nazwach miejscowych zdarza się dość często. Nazwę tę można też uznać za derywat odoso-
 bowy od nazwiska Bąbol.

²³ Nazwę tę można uznać za derywat topograficzny.

kowice, kat., por. wieś Meszna; *Mielnińska* droga, Mięcierzyn, Gołosieszyn, bydż., por. Mielno; (*Międyrzeszanka*) zob. *Górna Międzyrzeszanka* rzeka, Międzyrzecze, ts., kat.; *Mogilanka* droga, Bronowice, ts., bydż., por. miasto Mogilno; *Morzeszczanka* struga, dopływ Janki, Morzeszczyn, ts., gd.; Gąstomie, Morzeszczyn, gd.; Nowa Cerkiew, Morzeszczyn, gd.; Rzezęcin, Morzeszczyn, gd.; (*Morzeszczanka*) zob. *Za Morzeszanką*, *Na Morzeszance*, *Morzeszanki*, 1) pole, Morzeszczanica, Oczków, krak.; Zadziele, Morzeszczanica, krak.; 2) przysiółek, pole, Chyżne, ts., rzesz.; *Neklińska* droga, Nowy Folwark, Września Północ, pozn., por. wieś Nekla; *Nieszawianka* droga, Jezioro, Koneck, bydż., por. Nieszawa; *Oborniczanka* droga, Bolechow-Osiedle, Owińska, pozn.; por. miasto Oborniki; *Obordowianka*, rzeczka, Cegielnia, Horodło, lub., por. Obordowice, *Ojrzeń* pole, Osada Wola, Ojrzeń, warsz.; *Olkuszanka* pole, Michałówka, Fraciejówka, krak.; (*Ostrowieczanka*) zob. *Stara Ostrowieczanka* droga, Sokołowo, ts., pozn., por. wieś Ostrowite Prymasowskie; (*Pleśnianka*) zob. *Na Pleśniankach* pole, Pleśna, ts., krak.; *Podlesianka* łąki, Łąki Dolne, ts., rzesz., por. Podlesie; *Podróżanka* pole, Wierzbie, Drugnia, kiel.; *Pomorzanka* część wsi, pola, Posejanka, Giby, biał.; por. wieś Pomorze; *Popielawianka* droga, Łaznów, ts., Łódź., por. wieś Popielawy; *Powidszanka* droga i las, Powidz, ts., pozn.; *Poznań* droga, Koszuty, Środa, pozn.; Brzeziny, Środa, pozn.; Pierzchno, Kórnik, pozn.; *Przysiechowska* las, Przysietnica, ts., rzesz.; *Radłanka* las, Balice, ts., krak., por. wieś Radlna; *Sarnowianka* pole, Kwiatkowo, Bądkowiec, bydż., por. wieś Sarnówka, Sarnowo; *Siedlimianka* droga, Mochnacz, Wieniec, bydż., por. wieś Siedlimin; *Szczepankowianka* droga, Obudno, Łaski Wielkie, bydż., por. wieś Szczepankowo; *Szebnianka* 1) pola, łąki, przykopa, Szebnie, ts., rzesz., 2) łąki, pola, Niepla, Szebnie, rzesz.; 3) dwa domy, pola, potok, Chrzastków, Szebnie, rzesz.; (*Ściokłanka*) zob. *Koto Ściokłanki* łąki, pastwiska, rów, Ściokła, Krasnybór, biał.; (*Ślemianka*, *Ślemionka*) zob. też *Pod Ślemianką* pole, Ściborzyce, Imbramowice, krak.; Małyszycze, Imbramowice, krak.; Chechło, ts., krak.; Brzesko Nowe, ts., krak.; *Ślesinianka* droga, Józwin, Kazimierz Biskupi, pozn., por. miasto Ślesin; *Śliwianka*²⁴ łąka, Izbiszcze, Konowały, biał., por. kul.

²⁴ Być może pierwotnie była to nazwa utworzona od nazwy drzewa-śliwa lub dzierzawca; utworzona od nazwiska Śliwa.

Śliwno; Trybszanka pole, potok, łąki, Łapsze Wyższe, ts., krak., por. wieś Trybsz; Trzemeszanka droga, Gościeszyn, Cościeszyn, bydż.; Cegielnia, Gościeszyn, bydż., por. miasto Trzemeszno; Uszulanka rów, Rudnik, Pęczniew, łódz., por. wieś i gromadę Urzulin; Wapienieżanka rzeka, Wapienica, ts., kat.; Kamienica, ts., kat.; Więborzanka droga, Borzyszkowo, Rumowo Krajeńskie, bydż., por. miasto Więcbork; Wisłieszanka pola, Sadkówka, Góry, kiel., por. Wiślica; Wolanka pole, Gręboszów, ts., krak.; Wsliczanka droga, Gródek Rządowy, Obryte, warsz.; Wrocławianka droga, Kwieciszewo, Gębice, bydż., por. Wrocławki; Żudnianka pole, Szafranka, Filipów, biał., por. wieś Zuśno; Żulanka łąka, Żulin, ts., lub.

Charakter metaforyczny mają zaledwie trzy nazwy terenowe: Amerykanka część przysiółka Bugaj, pola, Święcany, ts., rzesz.; Krymianka wzgórze, pole, Tylawa, ts., rzesz.; Zyndranowa, Tylawa, rzesz.; Świtezianka las, Wolsztyn, pozna.

C. Terenowe nazwy własne utworzone od nazw osobowych

Terenowe nazwy własne mogą być tworzone również od imion własnych; nazwisk, przezwisk, imion chrzestnych itd. Są to nazwy osób, które były albo są właścicielami gruntów lub w jakikolwiek inny sposób są z nimi związane.

Bałędzianka kolonia, pole, Podlaski, Berżniki, biał.; Markiszki, Berżniki, biał.; por. Bałęda; Boguśianka część wsi, wzniesienie, Tyniec, ts., krak., por. Boguta; Boruszanka las, Rzeplin, Minoga, krak., por. Borusz, Boruch; Cieszanika pole, Radomice, Brudów, kiel., por. Cieszek; (Cybulanka) zob. Pod Cybulanką pole, Ropienka, ts., rzesz., por. Cebula, Cybula; Czyńnianka pole, Mańkowo, Maszewo Duże, warsz., por. Czyż; Dędzianka las, Stare Jeżewo, ts., biał., por. Dęda; Drabędzianka las, Jaworzno, krak., por. Drabęda; (Dzióbanka) zob. Pod Dzióbanką pole, łąka, Adamówka, ts., rzesz., Dzioba; Dźwilanka łąka, Lipniak, Nowa Wieś, biał., por. Dźwila; Fandulanika część wsi i pola, Bąkowa Góra, ts., łódz., por. Fandula; Fimianka łąki, Pieczongi, ts., krak., por. Fima; Franoiszkanka pole, Biskupice, Radziejów, bydż.; Grzymalanka łąka, Jankowo-Młodzianowo, Nowogród, biał., por. Grzymała; Habrylanka (brak zaznaczenia rodzaju obiektu terenowego), Krempna,

ts., rzesz., por. Gawryła, Habryła; *Jakulanka*, *Jekulanka* bagna, łąki, Sokołowo, Chmielówka Stara, biał., por. Jakuła; *Jeromianka* struga, pastwisko, Wodziłówka, Zofiówka, biał., por. Jeroma; (*Kietianka*) zob. *Pod Kietlanką* pole, Lipniki, Kąty, warsz., por. Kietla; *Karkosazanka* łąka, Biła, Szczyrk, kat., por. Karkoszka; *Karpinianka*²⁵ pole, Nowa Borowa, Gałków Duży, łódz., por. Nowa Borowa, Gałków Duży, łódz., por. Karp; *Krasowianka* domy, pola, pastwiska, Dęborzyn, Zagórze, rzesz., por. Krasa, Krasek; *Krupianka* góra, las, Szlachtowa, Szczawnica, krak., por. Krupa, Krupek; *Krzywulanka* droga, las, Zelwa, Giba, biał., por. Krzywula; *Kuśnianka* pole, łąka, Tyniewiczze Duże, Kleniki, biał., por. Kuźma; *Lasocianka* pole, Ogonowice, ts., kiel., por. Lasota; *Ligęzianka* lasek, Gorzków, Bochnia, krak.; Łazy, Brzeźnica, krak., por. Ligęza; *Lubiejanka*²⁶ pole, Budy Grudzie, Kalinowo, warsz., por. Lubiej; *Lopacianka* część wsi, pola, Marianów, ts., kiel., por. Łopata, Łopacic; *Madynianka* góra, Binczarowa, Florynka, krak.; Kąclowa, ts., krak.; *Mareczanka* las, Ryszkowa Wola, Zapałów, rzesz.; *Matelanka* góra, Biała Niżna, Grybów, krak., por. Matuł, Matuł; *Murgalanka* pole, Jaskrów, Msków, kat., por. Murgała; *Paramaszczonka* łąka, Potoka, Polwarki Tylwickie, biał., por. Paramaszczuk; *Paulanka* pole, Sudowskie, Wiżajny, biał.; *Petryszanka* las, Muszynka, Tylicz, krak., por. Petrych; *Pękalanka* pole, łąki, Daleszyce, ts., kiel., por. Pękał, Pękała; (*Przytulanka*) zob. *Pod Przytulanką*, *Przytulanka* kolonia 1) pole, choinki, Sikory, Kalinówka Kościelna, biał.; 2) kolonia, Przytulanka, Dziekowie, biał., por. Przytuła; *Rykalanka* las, Łobodno, ts., kat., por. Rykała; *Śmietalanka* pole, Chałupki, Dębska Wola, kiel., por. Śmietala; *Sułkowianka* łąka, Biła, Szczyrk, kat., por. Sułek; *Trybulanka* część wsi, pole, dół, Gałkowice, Łukawa, kiel., por. Trybula, Trybuła; *Zusanka* łąki, Dębno, Raków, kiel., por. Zuza.

II. DERYWATY ODPRZYMIOTNIKOWE

Terenowych nazw własnych z przyrostkiem *-anka* utworzonych od przymiotników jest niewiele. Są to najczęściej przymiotniki po-

²⁵ Może od nazwy wsi Karpin leżącej w sąsiedniej gromadzie.

²⁶ Por. też nazwę wsi Lubiejewo w sąsiedniej gromadzie Komorowo.

spolite, które określają cechy danego terenu: wielkość, kształt, kolor, położenie itd.

Cichanka, Cichonka pole, Lukomierz, Siemkowice, łódz.; *Prandocin - Iły*, ts., krak.; *Cieplanka* 1) pole, Belno, Zagnańsk, kiel.; 2) góra, pole, Występa; Gozd, kiel.; 3) kolonia, pola, Sulisławice, Wierzchowisko, krak.; *Czarwińska* pole, Chebczyn, Sarnaki, warsz.; *Górnianka* pole, Łazany, Jawczyce, krak.; *Kościelnińska* droga, Lubcz, Rogowo, bydż.; *Królewska* rów, łąki, Podkrólowek, Olszanka, biał.; Józefowo, Olszanka, biał.; Pijawne Ruskie, Olszanka, biał.; *Kwaśnianka, Kwaśnianki* 1) pole, Krzeszkowice, Otorowo, pozn.; Chojeczo-Cesarze, Kopcie, warsz.; Proszew, Wyszaków, warsz.; 2) pola, zabudowania, Rabiany, Trawy, warsz.; *Leśnianka* postwisko, Milewo Wielkie, Piski, warsz.; *Niebieszanka* pola, Dębowiec, ts., rzesz.; *Niewieścianka* las, Łazy Dębowickie, Dębowiec, rzesz., (może *Niebieszanka*?); *Okrągłanka* bagno, Pijawne Mł., Olszanka, biał.; *Róśnianka* pole, łąka, Krzymosze, Tarcze, warsz.; *Suchowianka*²⁷ wzniesienie, Gliczarów Góry, Poronin, krak.; *Świeżanka* las, Słupietnica, Skolyszyn, rzesz., por. święty, święcony; (*Wielozanka*) zob. *Pod Wielozanką* pole, Bruliny, Świercze-Koty, warsz.

Jedynie w dwu nazwach terenowych mamy w podstawie słowotwórczej przymiotnik dzierżawczy: *Grabowszanka* droga, Radomice, Września-Północ, pozn. (od nazwy wsi - Grabowo Królewskie, więc Droga Grabowska); *Walendzikowianka* kolonia, pole, Krupice, ts., biał., por. nazwisko Walendzik i Walendziuk.

III. DERYWATY ODCZASOWNIKOWE

Niektóre nazwy terenowe z przyrostkiem -ank(a) zostały utworzone wprost od czasowników. Nazwy takie wskazują najczęściej na rodzaj czynności, która jest wykonywana (lub zachodzi samoistnie) na danym terenie.

Ciekanka pole, Odrowąż, ts., kiel.; *Dyganka* łąki, Sobiepany, Podule, łódz.; *Dzielanka, Dzielanki*²⁸ 1) las, Lewaszówka, Mąkosy, kiel.; Osinki, Nowa Wieś, biał., (woj. biał. - 6); 2) pole,

²⁷ W *Suchowiance* mamy formant rozszerzony -owianka.

²⁸ Nazwę tę można traktować także jako derywat odrzeczownikowy.

Rzerzęczyce, ts., łódz.; Podborze, Różan, warsz.; Kłódzie, Żeliszaw, warsz.; 3) uroczysko, Lipiny, Dubiny, biał.; Kotówka, Dubiny, biał.; 4) łąki, Sobolewo, ts., biał.; 5) bagno, zarośla, Łopuchowo, Smolniki, biał.; *Hułanka* 1) pole, Zielona Góra, Gałków Duży, łódz., (woj. łódz. - 4); 2) kolonia, Brudzice, ts., łódz.; *Klebanka* 1) las, Topczewo, ts., biał.; 2) pastwisko, Suchowolce, Kleszczce, biał.; 3) łąka, (brak nazwy wsi), Białka, lub.; 4) pole, (brak nazwy wsi), Tłuszc, lub.; *Chlebanka* 1) łąki, Duszniki, Warta, łódz.; 2) bagno, Kłokock, Radomice, bydż.; 3) pole, Radzewo, Kórnik, pozn.; *Krasanka* las, Męciszew, Sucha, kiel.; *Lepianka* 1) kolonia, pole, Kroszewo, Pruska, biał.; Niewodnica Korycka, Trypucie, biał.; 2) jeden dom, droga, dolina, Falinowice, Chobrzany, kiel.; 3) pagórek, Łekawa, Wielgus, kiel.; *Łupanka*, *Łupianka* (*Łuplanka*) 1) pola, Kozioł, Sławków-Miasto, krak.; 2) kolonia, pole, Reszki Wodźki, Jeńki biał.; Nowosady, ts., biał.; *Morsanka* pole, Zaliwie-Szpinki, Mokobody, warsz.; Zaliwie-Piegawki, Mokobody, warsz.; *Ograbianka* pole, Skrzelczyce, ts., kiel.; *Ogrodsanka*, *Ogrods(on)ka?* 1) las, Czarzy, Bieganów, kiel.; 2) pole, Góra Jaklińska, Karwin, krak.; 3) łąka, Bobin, ts., krak.; *Pohulanka*²⁹ 1) dawna karczma, Stara Wieś, Bielawki, łódz.; 2) pole po karczmie, Warzyce, Brzyszczyki, rzesz.; 3) przysiółek, pola, Żółków, Niegłowice, rzesz.; 4) osiedle, młyn, (brak nazwy wsi), Przybynów, kat.; 5) lasy, Góra Włodowska, Myszków, kat.; Huta Mińska, Cielechowizna, warsz.; *Postawanka* pole, Nawodźnica, ts., kiel.; *Powalanka* pole, Pietrzyków, Kozminek; pozn.; *Prohulanka* las, pole, Zbucz, Czyże, biał.; *Przepijanka* las, (brak nazwy wsi), Modliborzyce, lub.; *Rypianka* łąka, Szablak, Nowogród, biał.; *Stuczanka* łąka, Topiłówka, Janówka, biał.; *Świganka* las, Winna Góra, Szlachcin, pozn.; *Traszczańka*, *Trzeczczanki*, *Traszczańka* 1) pole, Gieraszowice, Sulisławice, kiel.; Łomnica, Seroczyn, warsz.; 2) las, zagajnik, Jedlina, Seroczyn, warsz.; Korczyn, Snochowice, kiel.; Szczecyn, ts., lub.; *Widanka* pole, Wólka Żabna, Kurozwęki, kiel.; *Wieszan-ki* wzniesienia, Ochojno, Rzeszotany; krak. [może *Wyszanki?*]; Za-

²⁹ S. Hrabec widzi w *Pohulance* apelatyzm toponomastyczny. O apelatyzm charakterze nazwy ma świadczyć, według autora, występowanie jej na terenie całej Polski, por. S. H r a b e c, *Polskie apelatyzmy toponomastyczne*, BKJ LTN XIV, Łódź 1968.

marzanka przysiółek, pole, Grajów, Raciborsko, krak.; Zapianka kolonia, pole, Boguszewo, Mońki, biał.

W artykule omówiono prawie 300 nazw terenowych z przyrostkiem -ank(a), które posłużyły do nazwania ponad dziewięćuset obiektów terenowych, takich jak pola, łąki, lasy, nieużytki, drogi, wzniesienia, rowy, strumyki itd. Materiał ten pozwala sformułować następujące wnioski.

1. Terenowe nazwy własne z przyrostkiem -ank(a) są najczęściej tworzone od rzeczowników, rzadziej czasowników³⁰, i jeszcze w mniejszym stopniu od przymiotników.

2. Najwięcej jest odapelatywnych nazw terenowych; ich frekwencja jest bardzo wysoka (122 nazwy dla prawie 700 obiektów). Przyrostek -ank(a) pełni w tych nazwach funkcję przestrzenną, rzadziej dzierżawczą. Jest to związane ze znaczeniem apelatywu, z którym przyrostek się łączy. Podstawami są najczęściej rzeczowniki wskazujące na roślinność występującą na danym terenie, np. Akaojanka, Bluszczanka, Kleśnianka, Maślanka, Owsianka, Trościanka, Wierzbiana, Żarnowianka lub faunę okolicy, np. Czaplanka, Gapionka, Miszanka, Orlanka, Rysianka, Sarnianka, Zabianka itd. Równie często przyrostek -ank(a) jest dodawany do podstaw wskazujących na naturalne ukształtowanie terenu, właściwości gleby, położenie i kształt, np. Granieszanka, Łużanka, Pieszczanka, Rędzianka, Rubieżanka, Solanka, Skalanek, Torfianka, Wapnianka itd. Funkcję dzierżawczą pełni przyrostek -ank(a) tylko w nielicznych odapelatywnych nazwach terenowych, np. Kowalanka, Młynarzanka, Owczarzanek, Soltysianka. Są to nazwy wskazujące na przynależność pola lub łąki do kowala, młynarza itd. Największą frekwencję miały następujące nazwy odapelatywne: Glinianka, Glinianki (225 razy, w tym w woj. kiel. - 72, łódz. - 56, pozn. - 31), Trzcianka, Trzcianki (60 razy, w tym w woj. kiel. - 18, warsz. - 18), Lasanka, Lasanki (33 razy, tylko w woj. biał.), Olszanek, Olszanki (27 razy, w tym w woj. biał. - 22). Często powtarzały się też takie nazwy, jak: Kępianka, Kleśnianka, Kobyłanka, Kościelanka, Pleszczanek, Słomianka, Smolanka itd.

³⁰ Jest to zapewne związane z tym, że w odczasownikowych nazwach terenowych jest często używany przyrostek -ka, dodawany do formy imiesłowu biernego, por. Mijanka, Nadanka, Przerwanka, Układanka, Wypalanka, Wyszmalanka itd.

3. Funkcję dzierżawczą pełni przyrostek *-ank(a)* przede wszystkim w nazwach terenowych utworzonych od nazw własnych osobowych, rzadziej miejscowych. Nazwy tego typu mają niską frekwencję, co związane jest z "ukonkretnieniem" obiektu. Można je porównać do nazwisk córek, których ojcowie mają nazwiska zakończone najczęściej na *-a*. Pole, łąka, las, część wsi itd. należy do właściciela - ojca; podobnie jak "przynależy" do niego córka, np. córka Boguty to Bogucianka i pole Boguty - *Bogucianka*, córka Grzymały to Grzymalanka i łąka Grzymały - *Grzymalanka*, córka Ligezy to Ligezianka i las Ligezy - *Ligezianka*.

4. W nazwach terenowych utworzonych od nazw geograficznych, najczęściej nazw miejscowości, przyrostek *-ank(a)* pełni funkcję dzierżawczą wskazując na właściciela gruntu (jest nim w tym wypadku wioska lub gromada) lub przestrzenną, która polega na ukazaniu związku (najczęściej jest to kierunek) z miejscowością. Nazwami dzierżawczymi są najczęściej nazwy pól, łąk, lasów, przysiółków, np. *Deksznianka* 'pola należące do wsi Deksznie', *Małżanka* 'pola należące do wsi Małżyn', *Ojrzeńianka* 'pola należące do wsi Ojrzeń'. Funkcję przestrzenną pełni przyrostek *-ank(a)* najczęściej w nazwach dróg i rzek, np. *Aleksandrowianka* 'droga', *Gostynianka* 'droga', *Jaworsanka* 'rzeka przepływająca przez gromadę Jaworze', *Kędziersanka* 'droga', *Kruszwiosanka* 'droga', *Poznanianka* 'droga', *Wapieniosanka* 'rzeka przepływająca przez Wapienicę'. Widzimy tu podobieństwo w sposobie nazwania dróg i małych rzek.

5. Wnioski dotyczące zróżnicowania zasięgu geograficznego przyrostka *-ank(a)* muszą być sformułowane bardzo ostrożnie, brak jest bowiem monografii topograficznych z poszczególnych regionów Polski, a ponadto zgromadzony w kartotece materiał jest nierównowartościowy³¹.

Wydaje się, że odapelatywne nazwy terenowe z przyrostkiem *-anka* występują na terenie całej Polski, z tym że ich największe skupisko jest na terenie województwa białostockiego i chyba krakowskiego i kieleckiego, por. woj. białostockie - *Chojanka*, *Chróścianka*, *Dziegiatanka*, *Horodnianka*, *Iwanka*, *Krokwianka*, *Kołybianka*, *Leszczańska*, *Lasanka*, *Łubianka*, *Nozdrzanka*, *Olzanka*, *Pieśczańska*, *Rubieżan-*

31

Zgromadzono stosunkowo mało materiałów toponomastycznych z terenu województw gdańskiego, katowickiego, lubelskiego i rzeszowskiego. Ponadto ma-

ka, Trościanka, Trzeźnianka, Zagwianka i inne; woj. krakowskie - Buczanka, Grabianka, Owsianka, Pienaszczanka, Rogalanek, Rysianka, Somnianka, Szyszczanka, Zadrożanka itd.; woj. kieleckie - Przewianka, Grodańka, Korycianka, Modrzewianka, Niewolanka, Pokrzywianka, Rybianka i inne.

Na terenie województwa białostockiego wystąpiło też największej nazw pól, łąk i lasów utworzonych od nazw osobowych³², np. Dźwilanka, Dędzianka, Grzymalanka, Jakulanka, Jeromianka, Kuśmianka.

Inaczej wygląda zróżnicowanie terytorialne nazw terenowych z przyrostkiem *-ank(a)* derywowanych od nazw miejscowości. W zebranym materiale nazw tego typu występuje zdecydowanie najwięcej na terenie województwa bydgoskiego i poznańskiego. Są to przede wszystkim nazwy dróg, por. woj. bydgoskie - Aleksandrowianka, Biel-szczanka (Bielsko), Chojniczanka, Gnieszanka, Kruszwieczanka, Kuławianka, Mogilanka, Nieszawianka, Siedlinianka (Siedlinin), Trzemeszanka (Trzemeszno), Wępcborzanka i inne; woj. poznańskie - Babinianka (Babin), Dębiczanka (Dębicz), Gostynianka, Jaroteczanka (Jarotki), Kędzierzanka, Marzenianka (Marzenin), Obornieczanka (Oborniki), Poznanianka, Ślesinianka i inne.

Katedra Współczesnego Języka Polskiego
Uniwersytetu Łódzkiego

Бошена Остромэнца-Фрончак

ТОПОНИМИЧЕСКИЕ НАЗВАНИЯ С СУФФИКСОМ - *ank(a)* НА ТЕРРИТОРИИ ПОЛЬШИ

В статье исследуются около 300 местных (сухопутных и водных) названий, которые послужили для названия более 900-та местных объектов, таких как, поля, луга, пустоши, дороги, возвышенности, канавы, ручьи и т.п.

Выводы:

1. Топонимические названия с суффиксом *-ank(a)* чаще всего образуются от
ateriał ten zbierany był przez różne ośrodki naukowe, różne też były chyba
kwestionariusze.

³² M. Łesiów stwierdza również produktywność tego typu w nazwach terenowych zachodniej części Lubelszczyzny, por. Ł e s i ó w, *Terenowe nazwy własne...*, s. 189.

существительных, реже от глаголов и в еще меньшей степени от прилагательных.

2. Самое большое количество топонимических названий образовано от нарицательных имен.

Суффикс *-ank(a)* выполняет в этих названиях пространственную, реже притяжательную функцию. Основой чаще всего являются существительные, указывающие на растительность выступающую на данной территории, нпр., *Akacjańka*, *Bluszczanka*, *Owsianka*, *Wierszbianka*, фауну окрестности, нпр., *Czaplańka*, *Rysiańka*, *Sarniańka*, *Żabiańka* или рельеф местности, особенности почвы, расположение и форму, нпр., *Graniczanka*, *Łużanka*, *Pieszczanka*, *Sołanka*. Притяжательные названия редки, нпр., *Kowalanka*, *Owczarżanka*, *Sołtysiańka*.

3. Суффикс *-ank(a)* выполняет притяжательную функцию прежде всего в топонимических названиях образованных от собственных личных имен, нпр., *Wodusiańka*, *Grzymalanka*, *Ligęziańka*.

4. В топонимических названиях образованных от географических названий, чаще всего названий местностей, суффикс *-ank(a)* выполняет притяжательную функцию (указывая на владельца участка) или пространственную, указывающую на связь (чаще всего это направление) с местностью, нпр., *Dekszniańka*, *Kruszwickańka*, *Maltanka*, *Poznańiańka*.

5. Кажется, что образованные от нарицательных имен топонимические названия с суффиксом *-ank(a)* выступают на территории всей Польши, при чем, самое большое скопление находится на территории бялостоцкого и может быть краковского и келецкого воеводства.

На территории бялостоцкого воеводства много названий полей, лугов и лесов образованных от собственных имен, нпр., *Dzwilanka*, *Grzymalanka*, *Jakulanka*, *Kuźmiańka*.

Что касается наименований дорог производных от названий местностей, то они расположены главным образом на территории быдгоцкого и познаньского воеводства, нпр., *Aleksandrowiańka*, *Bielszczanka*, *Babiniańka*, *Chojniczanka*, *Nieszawiańka*, *Oborniczanka*, хотя выступают они и в других местах, ср. *Zakopiańka*.